

Kabinet Minister-President
Ministerie van Algemene Zaken

202500725

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

Tweede Kamer der Staten Generaal
t.a.v. de informateur, dhr. Buma
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Kabinet Minister-President

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
2025-013261/9503129

Datum 5 december 2025

Geachte heer Buma,

Bijgaand doe ik u de antwoorden toekomen op vragen gesteld aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (kenmerk 202500600).

Met vriendelijke groet,

DE MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,
namens deze,
De Secretaris-Generaal.

drs. G.J. Buitendijk

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Minister-President
Minister van Algemene Zaken
H.W.M. Schoof
Postbus 20001
2500 EA Den Haag

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Onze referentie
2025-0000682181

Uw referentie
2025-013261/9503370

Bijlage(n)

1

Datum 5 december 2025
Betreft Verzoek informateur inzake de Woo (kenmerk 2025000600)

Geachte heer Schoof,

U heeft ons het verzoek doen toekomen van de informateur met daarin vragen over de (uitvoering van de) Wet open overheid en de informatiehuishouding (kenmerk 202500600). Bijgaand treft u de verzochte informatie. Ik wil u vragen deze informatie door te geleiden naar de informateur.

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
namens deze

M.R. de Boer
Plv. Secretaris-generaal

Samenvatting

Om te komen tot een goed functionerend openbaarheidsstelsel is het van belang de Wet open overheid (Woo) te vereenvoudigen en te begrenzen. Daarvoor dient ingezet te worden op:

1. Het vereenvoudigen van de uitvoering van de Wet open overheid. Daarvoor moeten wettelijke grenzen worden gesteld, onder andere aan de omvang van Woo-verzoeken.
2. Het verleggen van de openbaarheids-inspanning van de achterkant naar de voorkant. Actieve openbaarheid wordt de norm, informatieaanvragen worden meer laagdrempelig en dienstverlenend afgehandeld (dejuridiseren) en informatie wordt in de toekomst meer bruikbaar en toepasbaar aangeboden.
3. Het gemeenschappelijk inzetten op nieuwe technologieën. We harmoniseren daarvoor gezamenlijke voorzieningen richting één portaal, er wordt via de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) geïnvesteerd in (het opschalen van) veelbelovende initiatieven op het gebied van AI en data en we werken aan de modernisering Rijksdienst via de realisatie van de Werkomgeving van de toekomst.

1. Wat is de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van de aanbevelingen uit de invoeringstoets Woo c.a. die optimalisatie binnen het bestaande wettelijke kader beogen?

In de kabinetsreactie op de Woo-invoeringstoets is aangekondigd hoe opvolging wordt gegeven aan de uitkomsten en aanbevelingen van de Woo-invoeringstoets binnen de bestaande wettelijke kaders.¹ Het aantal Woo-verzoeken neemt de afgelopen jaren echter steeds verder toe (28,7% in 2 jaar tijd). Binnen het bestaande wettelijke kader zijn de optimalisaties beperkt. Hieronder wordt kort ingegaan op de huidige stand van zaken van de belangrijkste maatregelen:

Openbaarmaking op verzoek: Op dit moment wordt in een interbestuurlijke werkgroep gewerkt aan het ontwikkelen van een optimaal Woo-proces waarin de verschillende stappen en bijbehorende best practices verankerd worden.

Actieve openbaarmaking: De wetgever heeft beoogd dat door het toenemen van de actieve openbaarmaking het aantal Woo-verzoeken zal afnemen. De ontwikkeling van de generieke Woo-voorziening, waarop de openbaar gemaakte informatie van alle bestuursorganen centraal doorzoekbaar wordt gemaakt, betreft een uitdagend traject. In 2026 wordt deze voorziening verder (door)ontwikkeld, maar het voldoen aan alle verplichtingen uit de wet² wordt niet op korte termijn gerealiseerd. Dit jaar is een afwegingskader³ rondom proactieve openbaarmaking ontwikkeld. Komend jaar volgt een beleidslijn betekenisvolle actieve openbaarmaking.

Misbruik van de Woo en AI: In een interbestuurlijke werkgroep is gewerkt aan een handreiking voor overheidsorganisaties om beter om te gaan met misbruik onder de Woo, daaronder vallen ook Woo-verzoeken die door AI-bots op de overheid worden afgestuurd. Deze handreiking wordt begin 2026 opgeleverd en verspreid onder overheidsorganisaties.

Inzicht en overzicht: Het Rijksdashboard Woo-verzoeken is sinds 1 januari 2025 live en geeft eenieder inzicht in de afhandeling van Woo-verzoeken door het Rijk.⁴

¹ [Kabinetsreactie invoeringstoets Wet open overheid \(Woo\)](#)

² Artikel 3.3 van de Woo

³ [Rapport en stappenplan: Aan de slag met de inspanningsverplichting uit de Wet open overheid | Open Overheid](#)

⁴ [Rijksdashboard Woo-verzoeken: Woo in cijfers](#)

Onderzoek: Het onderzoek naar de uitvoeringslasten, kosten en capaciteit afhandeling Woo-verzoeken is in uitvoering. De onderzoekers hebben de data ontvangen en zijn momenteel bezig deze te valideren en analyseren. Het onderzoeksrapport wordt begin 2026 opgeleverd en meegenomen in de aanstaande wetsevaluatie.

De Wetsevaluatie Woo: Momenteel wordt gewerkt aan de opdrachtformulering van de wetsevaluatie. Het Wetenschappelijk Onderzoek en Datacentrum (WODC) wordt vanuit hun expertise en onafhankelijke positie gevraagd deze opdracht te begeleiden. Naar verwachting start de wetsevaluatie begin 2026 en zal circa 9 tot 12 maanden in beslag nemen. Op basis van de uitkomsten van deze wetsevaluatie kunnen de doeltreffendheid en doelmatigheid van de wet verder verbeterd worden.

2. **Zijn er verbetervoorstellen op korte termijn in te voeren, al dan niet ontleend aan de eerdere uitvoeringstoets en adviezen inzake de Woo, om de uitvoering van de wet – waar mogelijk zonder afbreuk te doen aan het met de wet beoogde doel – te verbeteren? Wat is het verwachte effect hiervan? Is hiervoor een wijziging van regelgeving nodig? Zo ja wat zijn de contouren van een dergelijke wijziging?**

Langere termijn (wetswijzigingen): opties om de doeltreffendheid van de Woo te verbeteren

Wat is het probleem: De Woo legt **geen begrenzings** op aan de soorten en aantallen op te vragen documenten. Wanneer aan de aard en omvang van informatieverzoeken geen begrenzings kunnen worden verbonden, er geen belang bij de gevraagde informatie hoeft te worden gesteld, alle soorten documenten op te vragen zijn (waaronder e-mails, concepten en apps) en de tekortkomingen in de informatiehuishouding niet zijn opgelost, blijft het beslag op de ambtelijke capaciteit en de vertraging in de afhandeling hoog, waardoor ook goedwillende verzoekers met behoefte aan concrete informatie niet worden bediend.⁵ Het beoogde doel van de Woo wordt daardoor onvoldoende bereikt.

Wat is een oplossing: **Naar voorbeeld van andere landen⁶ omvang of reikwijdte Woo-verzoeken begrenzen.**

1. Een mogelijkheid is de **omvang van verzoeken te begrenzen**, bijvoorbeeld aan de hand van een **maximaal aantal documenten** en/of de werklust. Verzoeken die een disproportionele last op het bestuursorgaan leggen kunnen dan op een andere wijze worden afgehandeld of worden afgewezen.⁷
2. Een alternatief is om begrenzings aan te stellen door **bepaalde soorten documenten**, zoals concepten, interne e-mails en ambtelijke adviezen, **uit te sluiten**. Hierbij zou bijvoorbeeld kunnen worden aangesloten bij de sleutelfunctiemethode⁸ en de waardering van informatie op grond van de selectielijsten

⁵ Zie in dit kader ook de beantwoording vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid van 24 november jl. op uw vraag om een indicatief overzicht te geven van regelgeving waarvan de uitvoering een onevenredig beslag legt op de capaciteit.

⁶ Zie ook de brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 17 juli 2023, Eerste Kamer, vergaderjaar 2022-2023, 33 328 AG

⁷ In Estland en Duitsland wordt een verzoek dat onredelijk omvangrijk is en daardoor de uitvoering van publieke taken frustreert of onredelijk hoge kosten meebrengt, niet in behandeling genomen. Het Verenigd Koninkrijk hanteert een grens van 24 werkuren voor het vinden en bij elkaar zetten van informatie.

⁸ Bij deze methode is de functie van de medewerker bepalend voor hoe lang bepaalde informatie wordt bewaard.

voor archivering.⁹ Ook dienen er scherpere keuzes gemaakt te worden in het bewaren en vernietigen van informatie (selectielijsten)¹⁰: niet alles even lang en even goed bewaren, maar systemen ook snel en pragmatisch opschonen (zie ook het antwoord op vraag 5).

3. Minder eenvoudige alternatieven voor het uitvoerbaar maken van verzoeken zijn het hanteren van **langere of differentiërende termijnen** voor kleine en grote verzoeken en het introduceren van een bepaling waarmee een belangenafweging kan worden gemaakt tussen de maatschappelijke opbrengsten en kosten van een Woo-verzoek (proportionaliteitsbeginsel). Deze opties leiden tot complexiteit, omdat verschillende processen ontstaan en omdat een weging van belangen altijd voor discussie vatbaar is.
4. Het **doorberekenen van kosten** aan de verzoeker (anders dan journalisten) indien het verzoek boven een bepaald aantal documenten uitkomt. Dit is in een aantal landen al langer gebruik. Ook kan een maximum worden gesteld aan het aantal lopende Woo-verzoeken per verzoeker.
5. Tot slot is de uitvoering als gevolg van **het aantal bepalingen, de hoeveelheid uitzonderingsgronden en de jarenlange jurisprudentie** steeds ingewikkelder geworden (juridisering). Door dit te vereenvoudigen wordt de toepassing van de wet makkelijker, zowel voor de uitvoerders als gebruikers.

Dergelijke wijzigingen vergen wetsaanpassing. De verwachting is dat dergelijke maatregelen een aanzienlijke impact zullen hebben op de doeltreffendheid en doelmatigheid van de Woo.

Kortere termijn: wat kan binnen de bestaande wet- en regelgeving

Werkwijze omvangrijke verzoeken

Wat is het probleem: De Woo biedt de mogelijkheid om **omvangrijke Woo-verzoeken** in te dienen die **niet binnen de wettelijke termijn** kunnen worden afgehandeld en zorgen voor **hoge uitvoeringslasten** bij overheidsorganisaties.

Wat is een oplossing: In plaats van alle documenten te verzamelen, te beoordelen en te verstrekken, worden **bij omvangrijke verzoeken** voortaan eerst – in eerste instantie in overleg met de verzoeker - de **50-100 meest relevante documenten snel** geleverd. De impact hiervan is naar verwachting aanzienlijk.¹¹ Samenwerking en wederkerigheid zijn hierbij essentieel. Waar de huidige wet ruimte biedt, wordt de werkwijze voor omvangrijke Woo-verzoeken gecodificeerd in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB).

Misbruik bestrijden

Wat is het probleem: Het **misbruiken van recht** ondermijnt het draagvlak voor de Woo en zorgt voor meer uitvoeringslasten bij overheidsorganisaties. Veelvragers en AI-bots stapelen Woo-verzoeken en diverse andere procedures met een oneigenlijk doel. Dit leidt tot meer belasting van rechtbanken en tot verspilling van publieke middelen.

Wat is een oplossing: **Het mogelijk maken om meer gegevens tussen bestuursorganen te delen.** Voor de lange termijn kunnen bij wet de eisen verlaagd worden voor de gevallen waarin een verzoek buiten behandeling kan worden gesteld.

⁹ Zweden en Duitsland hanteren een beperking tot 'officiële documenten' of 'officiële informatie' en in Frankrijk is het informatierecht beperkt tot 'voltooide documenten' (concepten vallen daar niet onder). In Frankrijk en Slovenië zijn interne documenten (waaronder e-mails en berichtenapps) uitgesloten.

¹⁰ Zie in dit kader het advies van het ACOI (2024): *Alles is niets*

¹¹ Bij verzoeken bij BZK die de afgelopen periode betrekking hadden op een verstrekking van meer dan 100 documenten, lag de gemiddelde doorlooptijd in 2025 op 316 dagen. Wanneer er 100 documenten of minder werden verstrekt, is dit gemiddeld 84 dagen.

Meer actieve openbaarmaking en laagdrempelige informatieverstrekking

Wat is het probleem: Veel burgers en journalisten **grijpen naar een Woo-verzoek**, omdat de informatie **niet op een meer toegankelijke wijze** te verkrijgen is.

Wat is een oplossing: **(pro)actieve openbaarmaking wordt de norm**, met name dossiers waar veel maatschappelijk belangstelling voor is. Het introduceren van een mogelijkheid om op een **meer laagdrempelige en dienstverlenende wijze informatie te verstrekken** aan verzoekers, buiten het juridische kader van een Woo-verzoek om. Hiermee kan de (doorgeschoten) focus op alleen documenten ietwat verschuiven naar focus op (relevante) informatie.

Stroomlijnen en optimaliseren Woo-proces

Wat is het probleem: De indiening en afhandeling van Woo-verzoeken zijn **onvoldoende gestroomlijnd**. Woo-verzoeken zijn **vormvrij** en leveren overheden veel extra tijd op bij het duiden van de informatiebehoefte.

Wat is een oplossing: Er wordt verder ingezet op **het optimalisering en stroomlijning van het Woo-proces** door middel van een standaard verplicht gesteld 'Woo-formulier' en de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), waarin het breder en meer verplichtend inzetten van *best practices* centraal staat.

Meer inzet van AI, innovaties en een moderne werkomgeving

Wat is het probleem: **Grote hoeveelheden data** en het ontbreken van middelen en **capaciteit dit kwalitatief en efficiënt** te verwerken stagneren de afhandeling van Woo-verzoeken. AI kan organisaties helpen bij het sneller behandelen van een Woo-verzoek. Technische voorzieningen zijn momenteel niet zodanig ingericht dat deze nu makkelijk opgeschaald en overheidsbreed ingezet kunnen worden (zie antwoord 5).

Wat is een oplossing: **Investeren in (digitaal autonome en weerbare) AI en innovatie voor de gehele overheid**. Dit moet **centraal plaatsvinden** en landen in verplichte componenten. Er vindt een gedegen sturing plaats op het architectuurlandschap. Hierbij kan de werkwijze van de NDS benut worden. Dit dient wel hand in hand te gaan met een investerings- en innovatieagenda om resultaten te kunnen boeken.¹² Hiervoor zijn tot op heden geen financiële middelen voor beschikbaar gesteld.

Openbaarheid & veiligheid

Wat is het probleem: De **huidige geopolitieke situatie en technologische ontwikkelingen**, bijvoorbeeld de inzet van AI om patronen en kwetsbaarheden te herkennen, zorgen voor **nieuwe risico's** bij de openbaarheid van overheidsinformatie.

Wat is een oplossing: **Het aanscherpen van uitzonderingsgronden in tijden van toegenomen dreiging**, het expliciet benoemen van het algemeen belang van vertrouwelijk houden van informatie waar nodig en in dat kader het onder (strikte) voorwaarden mogelijk maken om integraal documenten te weigeren en te de-publiceren.

¹² [Stand van zaken - Investeringsagenda NDS | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

3. Kunt u een ruwe schatting geven van het aantal fte dat thans ingezet wordt binnen de rijksoverheid voor de uitvoering van de Woo? En wat is uw beeld van het capaciteitsbeslag bij andere organisaties op welke de Woo van toepassing is?

Op dit moment wordt er een onderzoek uitgevoerd naar de uitvoeringslasten, kosten en capaciteit voor de afhandeling van Woo-verzoeken. Dit onderzoek wordt begin 2026 afgerond. Uit voorlopige onderzoeksresultaten zijn de volgende gegevens¹³ af te leiden:

Type organisatie	Aantal respondenten	Totaal aantal organisaties in NL	Gemiddeld aantal fte	Optelsom van respondenten	Mogelijkheden voor extrapolatie	Uitkomst extrapolatie (totaal aantal fte)
Kerndepartementen	12	16 ¹⁴	44,0	529	Geen extrapolatie nodig. Optelsom van ministeries kan gebruikt worden.	529
Provincie	12	12	5,6	68	Geen extrapolatie nodig. Optelsom van provincies kan gebruikt worden.	68
Gemeente	Groot	13	32	80	Extrapolatie kan door gemiddelde te vermenigvuldigen met het totaal aantal grote gemeentes	197
Gemeente	Middel	19	63	25	Extrapolatie kan door gemiddelde te vermenigvuldigen met het totaal aantal middelgrote gemeentes	84
Gemeente	Klein	77	247	179	Extrapolatie kan door gemiddelde te vermenigvuldigen met het totaal aantal kleine gemeentes	573
Waterschap	8	20	2,5	20	Extrapolatie kan door gemiddelde te vermenigvuldigen met het totaal aantal waterschappen	49

Dit is exclusief de gegevens van een grote groep andere organisaties die onder de Woo valt, zoals uitvoeringsorganisaties, adviescolleges en ZBO's. Daarnaast is het beslag op de capaciteit breder in de organisatie en de benodigde ICT-tooling naar verwachting nog vele malen groter.

4. Wat is de stand van zaken met betrekking tot het meerjarenplan voor het verbeteren van de digitale informatiehuishouding?

De informatiehuishouding van het Rijk groeit ingevolge het Meerjarenplan 2024-2025 gestaag in volwassenheid maar is nog niet op voldoende niveau. Inmiddels ligt er een vervolg met het Meerjarenplan 2026-2030 met versterkte focus op verbetering van de kwaliteit bij organisaties, cruciale generieke voorzieningen en de noodzaak om te komen tot vernieuwing van de digitale werkomgeving. In overeenstemming met art 6.2 van de Woo hebben, gecoördineerd door het ministerie van BZK, de verschillende overheden (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen) met elkaar de samenwerking en afstemming gezocht bij de opstelling van de 4 meerjarenplannen in relatie met de NDS en zullen deze met een gezamenlijke oplegger aan de Kamer worden aangeboden.

¹³ Deze gegevens zijn direct afkomstig uit de antwoorden van organisaties op de vragenlijst. Er heeft op deze gegevens nog geen validatie plaatsgevonden. Het onderzoeksbureau heeft aangegeven dat de definitieve cijfers in het eindrapport vanwege een andere scope, validatie en methodiek zullen afwijken van deze cijfers.

¹⁴ De ministeries EZ, LNVN & KGG, JenV & AenM en BZK & VRO hebben gezamenlijk één vragenlijst ingevuld.

5. Hoeveel budget is er de komende jaren beschikbaar c.q. nog nodig voor het op orde brengen van de informatiehuishouding? Wat is een realistische tijdshorizon waarbinnen dit zou kunnen plaatsvinden?

Voor het op orde brengen van de informatiehuishouding is een extra investering aan de ICT-kant van de informatiehuishouding van het Rijk noodzakelijk. Uit recente onderzoeken van PBLQ is af te leiden dat dit alleen al voor het beleidsdeel van de departementen een totale investering van ca. € 81,8 miljoen tot en met 2035 betekent voor de realisatie van één DMS. In onderstaande tabel is deze reeks tot 2030 weergegeven, wat optelt tot € 53,3 mln. Daarbij dient aangetekend te worden dat bij uitbreiding naar meer processen het om een hoger bedrag zal gaan.

Verder komt PBLQ in haar rapport *Inventarisatie kosten voorzieningen* met een extra, incidentele investering van ca. € 57,0 mln. tot en met 2030 en ca. € 21,4 mln. aan structurele kosten (jaarlijks) voor het realiseren van de benodigde generieke voorzieningen.

Afhankelijk van de marktsector is een innovatiebudget tussen de 3% en 20% de 'standaard' (hieronder specifiek op de inzet van AI toegespitst). Tussen de 5% en 10% lijkt ons realistisch en daar is de reeks van structureel € 11 mln. op gebaseerd (5% van de opgevoerde € 217,3 mln.).

(Bedragen * mln. Euro)

Eén DMS Rijksoverheid	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Investing	13	11,6	8,9	4,5	4,5	42,5
Beheer/exploitatie	0	0	0	5,4	5,4	10,8
Totaal	13	11,6	8,9	9,9	9,9	53,3
Generieke voorzieningen:	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Investing	17	10	10	10	10	57
Beheer/exploitatie	21,4	21,4	21,4	21,4	21,4	107
Totaal	38,4	31,4	31,4	31,4	31,4	164
Innovatie - AI	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Investing	11	11	11	11	11	55
Totaal	62,4	54	51,3	52,3	52,3	272,3

De vraagstukken omtrent informatiehuishouding zijn onlosmakelijk verbonden met andere urgente digitaliseringsthema's overheidsbreed waar doorbraken nodig zijn. Er wordt breed gedeeld dat er meer centrale politieke sturing nodig is om doorbraken op het gebied van gegevensdeling, autonome cloud en AI te forceren. De NDS¹⁵ en dito investeringsagenda¹⁶ bieden hiervoor het plan en maken inzichtelijk wat hiervoor nodig is. In bijgevoegd hoofdfiche digitalisering worden deze voor de gehele overheid kort toegelicht.

¹⁵ Kamerbrief bij Nederlandse Digitaliseringsstrategie | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

¹⁶ Stand van zaken - Investeringsagenda NDS | Rapport | Rijksoverheid.nl

Kernboodschap digitalisering

Onze samenleving, economie en overheid leunen stevig op digitale infrastructuur, systemen en informatie. We praten er weinig over, maar als het uitvalt ligt alles stil. Ook onze bedrijven, zorg, onderwijs, waterkeringen en overheidsdiensten. De EU, en daarmee ook Nederland, loopt structureel achter op investeringen in digitalisering. Onze economische basis krimpt en de afhankelijkheid groeit. Digitale dreigingen nemen elke dag toe, maar onze weerbaarheid blijft achter. Ook staan grondrechten van Nederlanders in de digitale wereld onder druk en moet de overheid stappen zetten om slagvaardig en toekomstbestendig te blijven.

Hoe Nederland nu omgaat met deze overstijgende uitdagingen, bepaalt of we in de toekomst in staat zijn ons land weerbaar en welvarend te houden. Niets doen is geen optie: als je niet investeert, is er straks niks meer om te beschermen. Niets doen betekent verlies van onderzoeks-, innovatie- en verdienvermogen, een uitvoering die piepend tot stilstand komt, continuïteit van dienstverlening die in gevaar komt en het verlies van vertrouwen in de overheid en onze digitale rechtsstaat. De noodzaak voor een nieuw kabinet om substantieel te investeren in digitalisering is groter dan ooit.

We moeten nu aan de slag met vijf overstijgende opgaven. Het uitvoeren van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) is cruciaal om een betere, weerbaardere, autonomere en efficiëntere overheid te realiseren. Ook zijn investeringen nodig in onze digitale economie en veiligheid voor het versterken van het cybersecuritystelsel, de bescherming en versteviging van onze digitale rechtsstaat en voor de vernieuwing, versteviging en bescherming van digitale infrastructuur. Voorts is het nodig om publieke digitale functies structureel te verankeren, wet- en regelgeving en handhaving te versterken en burgers digitaal weerbaar te maken. Daarnaast moeten we werk maken van een AI deltaplan, om onze welvaart en onafhankelijkheid te behouden.

Vanuit het nieuwe kabinet is een stevige ambitie, regie en beschikbaarstelling van structurele investeringen nodig om het verschil te kunnen maken voor de toekomst. Indien het kabinet uitvoering wil geven aan alle digitale ambities die in dit fiche worden beschreven, ramen wij dat een structureel bedrag van afgerond € 3 miljard per jaar hiervoor nodig zal zijn.¹ Het is daarbij relevant te benadrukken dat sectorspecifieke aanvullende digitale investeringen van grote waarde zijn voor blijvende slagkracht en toekomstbestendigheid.²

Bedragen in € mln. ³	2026	2027	2028	2029	2030	Struc.
Digitale Overheid/realisatie NDS ⁴	745	1110	1355	1510	1615	950
Digitale Economie	595	1075	1395	1575	1535	1550
Digitale Veiligheid	300	355	390	400	345	405
Digitale Samenleving	65	65	75	75	75	60
Digitale Open Strategische Autonomie ⁵	-	-	-	-	-	-
Totaal	1705	2605	3215	3560	3570	2965

¹ Op verzoek is een gedetailleerde uitwerking van de bedragen beschikbaar.

² Bij andere departementen zijn mogelijk eveneens fiches beschikbaar over digitalisering binnen specifieke sectoren.

³ Deze bedragen zijn op vijftallen naar boven afgerond.

⁴ Dit betreft een eerste indicatie van de geraamde kosten voor realisatie van de NDS. Deze getallen komen overeen met de meest recente versie van de investeringsagenda NDS ([Stand van zaken - Investeringsagenda NDS | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)). Op dit moment zijn de grootste kostenposten in beeld. Hoe de genoemde kosten gefinancierd worden is nog onzeker, en dat geldt ook voor het aandeel dat evt. uit bestaande budgetten kan komen. Dit is onderdeel van nadere uitwerking van de investeringsagenda in de 1e helft van 2026. Vanwege de genoemde onzekerheden zijn de bedragen afgerond op vijftallen.

⁵ De bedragen voor de Digitale Open Strategische Autonomie zitten verweven in de andere vier opgaven en komen daarom niet nogmaals terug in deze tabel.

Tekstvoorstel regeerakkoord:

Digitalisering raakt vrijwel alles: onze samenleving, economie, overheid, veiligheid en rechtsstaat. Nederland moet kansen verzilveren én de risico's hiervan beheersen. De noodzaak om substantieel te investeren in digitalisering is groter dan ooit. Het kabinet zet daarom stevig in op vijf overstijgende prioriteiten: digitale overheid, digitale economie, digitale veiligheid, digitale samenleving en digitale open strategische autonomie. Hiervoor stelt het kabinet structureel € 3 miljard beschikbaar, zodat Nederland wendbaar, weerbaar en toekomstbestendig blijft in een snel digitaliserende wereld.

1. Digitale Overheid: Uitvoeren Nederlandse Digitaliseringsstrategie

Nut en noodzaak

Voor burgers en ondernemers is investeren in onze digitale basis, de digitale overheid, cruciaal. Zij verwachten namelijk dat zij met één overheid te maken hebben, die hun gegevens beschermt en verantwoord gebruikt, hen niet met onnodige administratieve lasten opzadelt en proactief ondersteunt bij belangrijke levensgebeurtenissen. Recente geopolitieke ontwikkelingen verhogen de urgentie om te investeren in de digitaliseringsopgave van de overheid: denk aan onze digitale autonomie, weerbaarheid en continuïteit van dienstverlening in de digitale wereld.

Benodigde beleidsinterventies

De Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) is een gezamenlijke strategie van gemeenten, provincies, waterschappen, publieke dienstverleners en het rijk om de digitale basis van de overheid – en daarmee ons land – te versterken. Met de NDS werken we aan een betere, weerbaardere, autonomere en efficiëntere overheid via zes prioriteiten:

- We zetten cloudtechnologie gezamenlijk in;
- We delen en benutten data op een verantwoorde manier over overheidslagen heen;
- We benutten op een verantwoorde manier de kansen van AI;
- We zetten burgers en ondernemers centraal in (digitale) dienstverlening;
- We versterken de digitale weerbaarheid en digitale autonomie van de overheid;
- We versterken digitaal vakmanschap van ambtenaren en zorgen voor een moderne werkomgeving.

In aanvulling op bovenstaande prioriteiten bevat de NDS ook interventies. Deze zien toe op het investeren in gemeenschappelijke standaarden en collectieve voorzieningen, het bundelen van inkoopkracht, het wegnemen van onwenselijke juridische belemmeringen en het ondersteunen van overheden bij het voldoen aan digitale wetgeving. Met de NDS versterken we de positie van de overheid als één van de grootste afnemers van digitale diensten. En daarmee ook die van aanjager van digitale ontwikkelingen die essentieel zijn voor een weerbare samenleving en een welvarende, toekomstgerichte en productieve economie.

De NDS is de eerste gezamenlijke digitaliseringsstrategie van gemeenten, provincies, waterschappen, publieke dienstverleners en het rijk. Er is nu breed draagvlak om gezamenlijk stappen te zetten. Het is daarom cruciaal om de benodigde middelen vrij te maken om de NDS te realiseren en daarmee te zorgen voor de noodzakelijke doorbraken in digitalisering voor de samenleving, het bedrijfsleven en de overheid.

2. Digitale Economie: Uitvoeren Investeringsagenda digitale technologie en infrastructuur

Nut en noodzaak

Digitalisering is onmisbaar voor ons verdienvermogen en weerbaarheid, nu en in de toekomst. Blijvende innovatie en stevige talent- en kennisontwikkeling zijn essentieel om voorop te blijven. Nederland en de EU lopen steeds verder achter op de VS en China, waardoor risicovolle strategische afhankelijkheden steeds vaker worden ingezet als drukmiddel om andere doeleinden te verwezenlijken. Toepassing van geavanceerde digitale technologie vergroot de productiviteit en heeft daarmee positieve impact op het verdienvermogen. Digitale technologie vormt het fundament onder onze economie en samenleving. Nederland wordt ingehaald op het gebied van AI-faciliteiten, cloudinfrastructuur en datacenters, en vervanging van zeekabels dringt zich op. Dit leidt tot groeiende zorgen over de randvoorwaarden om de kansen van digitalisering, en vooral AI, te blijven benutten. Tegelijkertijd kampt Nederland met structurele tekorten aan digitaal talent, dalende instroom in ICT-onderwijs en achterstanden in investeringen in ICT voor onderzoek en innovatie. Dit terwijl de vraag naar AI-, data- en cybersecurityspecialisten en -kennis groeit.

Benodigde beleidsinterventies

Om Nederland economisch sterk en toekomstbestendig te houden, is een ambitieuze investeringsagenda nodig. Alleen zo kan Nederland zijn verdienvermogen, veiligheid en autonomie, democratische waarden en de rechtsstaat waarborgen in een wereld waarin digitale technologie, AI voorop, steeds bepalender wordt. Voor deze uitdagingen, zoals volgend uit de Strategie Digitale Economie is het essentieel om gericht te investeren, zowel privaat als publiek. Daarom werken we aan de volgende beleidsinterventies:

- We werken aan een ambitieuze investeringsagenda voor digitale technologie en digitale infrastructuur.
- We geven uitvoering aan het Nationale AI-Deltaplan om de AI-transitie in goede banen te leiden.
- We versterken onze hoogwaardige, betrouwbare en veilige digitale infrastructuur met connectiviteit van wereldklasse.
- We verbeteren de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt om de krapte aan digitaal talent structureel te verminderen en versterken daarbij de digitalisering van onderwijs en talentontwikkeling.
- We continueren de verduurzaming van de digitale sector en zetten in op digitalisering om andere sectoren te verduurzamen en bij te dragen aan maatschappelijke opgaven zoals netcongestie.

3. Digitale Veiligheid

Nut en noodzaak

De digitale dreiging tegen Nederland wordt steeds groter en complexer. De snelle ontwikkeling van nieuwe technologieën zoals Quantum en AI geeft kansen voor betere weerbaarheid maar gaat ook gepaard met nieuwe dreigingen, waaronder een sterke toename van online criminaliteit. Daarom moet meer worden gedaan aan het voorkómen van online criminaliteit en zijn investeringen in handhaving in het digitale domein de komende jaren hard nodig.

Het versterken van de digitale rechtsstaat en het vergroten van het vertrouwen in rechtsstatelijke instituties zijn cruciaal voor het waarborgen van digitale veiligheid. Onze rechtsstaat moet waarborgen bieden voor een vrije, veilige en rechtvaardige samenleving. Zoals gezegd: niet alleen offline maar ook online. In dat kader zijn extra investeringen nodig op het gebied van rechtsbescherming, rechtsbedeling en toezicht.

Benodigde beleidsinterventies

Met de implementatie van de Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022-2028 (NLCS) zijn door vorige kabinetten al flinke stappen gezet in het verhogen van de digitale weerbaarheid en ook de aankomende Cyberbeveiligingswet gaat hier een stevige impuls aan geven. Toch leidt de toegenomen digitale dreiging ertoe dat we onze inzet op een aantal aspecten moeten verstevigen. Dit doen we door:

- Gerichte en structurele investeringen in cybersecurityonderzoek, innovatie en professionals.

- Het inrichten van effectief toezicht op de veiligheid van digitale producten en gerichte ondersteuning voor de digitale veiligheid van mkb'ers.
- Het versterken en verbreden van publiek-private samenwerkingen, onder andere door de oprichting van een House of Cyber waarbinnen onder andere het Nationaal Cyber Security Centrum (NSCS), Defensie, Politie, I&V diensten en private partijen, binnen ieders wettelijke kader, werken aan de digitale weerbaarheid van Nederland. Ook komt er een publiek-private informatiehub voor gegevensdeling over criminaliteit.

De ontwrichtende krachten van digitalisering op onze rechtsstaat gaan we tegen door:

- Extra investeringen in de implementatie, naleving en handhaving en toezicht op bestaande en toekomstige (EU) wetgeving in het digitale domein. Dit is essentieel voor het vertrouwen in de rechtsstaat.⁶ We bevorderen bijvoorbeeld AVG-gedragscodes.
- Het versterken van de digitale weerbaarheid van de instituties van onze rechtsstaat door te investeren in (o.a.) de digitale systemen, kennis en capaciteit, organisatiecultuur en autonomie.⁷
- Het tegenhouden van de uitholling van rechtsbescherming door flink te investeren in rechtsbescherming in het digitale domein en bewustwording van Nederlanders over hun veiligheid en rechten te vergroten.⁸ Daarnaast investeren we in end-to-end-encryptie.
- Het ontwikkelen van een veilige en vertrouwelijke Nederlandse legal data space (een justitieel data ecosysteem) t.b.v. het veilig en vertrouwelijk kunnen delen en beheren van juridische gegevens.⁹

4. Digitale Samenleving: Een samenleving met oog voor kansen én risico's van digitalisering voor burgers

Nut en noodzaak

De democratische rechtsstaat en de grondrechten van Nederlanders staan in de digitale wereld onder druk. Discriminatie, desinformatie en online schendingen van kinderrechten zijn aan de orde van de dag en hebben aanzienlijke impact op het welzijn van burgers en de werking van onze democratische instituties.

Een belangrijke oorzaak is de toenemende afhankelijkheid van grote commerciële platforms. Een groot deel van ons gemeenschapsleven speelt zich af in digitale omgevingen die openbaar lijken, maar niet vanuit publieke belangen of waarden zijn ingericht. Dit leidt tot structurele problemen: het democratisch debat is kwetsbaar, publieke waarden worden niet vanzelfsprekend geborgd, en burgers hebben onvoldoende grip op hun rechten en digitale veiligheid.

Evaluaties laten zien dat, ondanks voldoende instrumenten zoals de Digital Services Act (DSA) en diverse nationale initiatieven voor digitale vaardigheden en mediawijsheid, uitvoering en handhaving achterblijven. Dat burgers onvoldoende ondersteuning ervaren, en dat publieke alternatieven voor commerciële platforms ontbreken. De opgave is daarom om publieke digitale functies structureel te verankeren, wet- en regelgeving te versterken, burgers digitaal weerbaar te maken, en daar ook in internationaal verband intensief op samen te werken.

Benodigde beleidsinterventies

1. Digitale publieke ruimte realiseren

Een alternatief bieden voor grote commerciële platforms: investeren in een samenhangende digitale ruimte waarin publieke belangen en waarden zijn verankerd zijn. Democratisch debat, betrouwbare informatievoorziening, sociale verbondenheid en veilig contact moeten daarin zijn geborgd.

2. Rechtmatige digitale platformen en diensten

Het is nodig om de veiligheid van digitale producten en diensten te vergroten, en negatieve effecten in te perken binnen de kaders van de democratische rechtsstaat. Bestaande wetten moeten daarbij worden gehandhaafd, met sterk toezicht. Nieuwe technologieën moeten tijdig worden beoordeeld op risico's en duidelijke kaders krijgen voor verantwoorde ontwikkeling. Waar nodig worden regels opgesteld, onder andere rond verslavend ontwerp en schadelijke content. Om

⁶ De cumulatieve werking van al deze wetgeving legt een grote druk op uitvoerbaarheid, proportionaliteit en effectiviteit in de praktijk.

⁷ Onder andere Rechtspraak, OM, politie, toezichthouders en lokaal bestuur.

⁸ Door de digitale weerbaarheid van Nederlanders te vergroten en het inventariseren van eventuele noodzakelijke stelselwijzigingen in bijvoorbeeld in het jeugdbeschermingsstelsel en meer gerichte en passende ondersteuning van slachtoffers.

⁹ Effectief en veilig rechtsverkeer is onontbeerlijk voor rechtszekerheid in de digitale rechtsstaat.

dit mogelijk te maken, zijn investeringen nodig in rechtsbescherming, rechtshandhaving, rechtsbedeling en toezicht.

3. Digitaal weerbaar burgerschap

We moeten investeren in digitale vaardigheden van burgers en de mogelijkheid om hun rechten eenvoudig uit te kunnen oefenen: meldingen doen, hulp krijgen, content laten verwijderen of bezwaar maken. Daarbij moet speciale aandacht zijn voor kwetsbare groepen. Actieve betrokkenheid van burgers bij digitaliseringsbeleid en een stevige impuls voor onafhankelijke digitale media zijn daarbij essentieel om digitale weerbaarheid van onze samenleving te vergroten en de democratische functies van de media te bestendigen.¹⁰

5. Digitale Open Strategische Autonomie: Mitigeren van de risico's van strategische afhankelijkheden in het digitale domein

Nut en noodzaak

Als land autonoom keuzes kunnen maken is ook het digitale domein een belangrijk doel. De ontwikkeling van digitale sleuteltechnologieën is onderdeel geworden van een geopolitieke krachtmeting. Landen bouwen daarom gericht strategische capaciteit op in cruciale schakels van waardeketens. Daarom zijn het versterken van digitale competenties, het verminderen van afhankelijkheden en het uitbreiden van (Europese en mondiale) partnerschappen urgente politieke thema's.

Benodigde beleidsinterventies

Om onze weerbaarheid en open strategische autonomie te vergroten, is een gecoördineerde aanpak belangrijk, met gerichte maatregelen om risico's te beperken en te investeren in essentiële technologieën. Dat vraagt om meer inzet op economische veiligheid, kennisveiligheid, crisisvoorbereiding, digitale autonomie en infrastructuur. Dit is nodig vanwege de toenemende militaire en hybride dreigingen en de afhankelijkheid van kritieke grondstoffen. Deze inzet sluit aan bij bestaande NAVO- en EU-processen en draagt bij aan (inter)nationale veiligheid:

- We versterken onze Digitale Open Strategische Autonomie met een geïntegreerde aanpak op drie interventieniveaus: promote, protect en partner(ship):
 - Promote: behoud en vergroten van kennis over - en stimuleren van - sleuteltechnologieën en -toepassingen in strategische sectoren en binnen de overheid, zoals netwerktechnologieën (5G/6G), AI, Cloud, dataruimtes en cybersecurity.
 - Protect: beschermen van die onderdelen van het digitale domein waar ongewenste zeggenschap of afhankelijkheden risico's vormen voor verdienvermogen, het functioneren van de overheid, de nationale veiligheid of publieke waarden.
 - Partner(ship): samenwerking met strategische partners wereldwijd voor toegang tot sleuteltechnologieën. Tevens het versterken van de Europese en mondiale coalities voor waardengedreven digitalisering, en internationale kaders voor nieuwe technologieën.
- We versterken de weerbaarheid van vitale digitale infrastructuur conform de NAVO-ambities.
- We schalen de ontwikkeling en het gebruik op van digitale gemeenschapsgoederen zoals open leermaterialen, open-source software en hardware, en open data om publieke waarden te beschermen.
- We voeren waar nodig gerichte analyses uit van risicovolle strategische afhankelijkheden binnen het digitale domein.

¹⁰ Deze functies zijn volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid: informeren, forum bieden en controleren